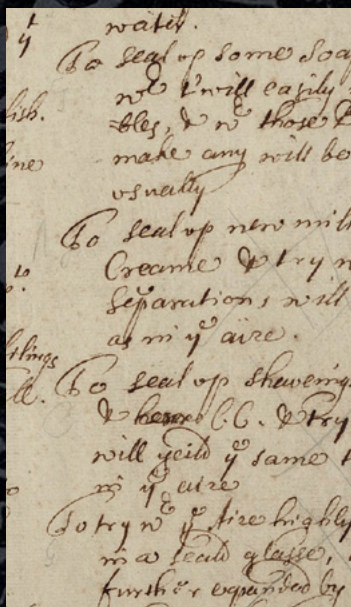

PŘEDMĚT DOKONALOSTI V RANÉM NOVOVĚKU

Booklet abstraktů

Marie Škarpová

Antonín Koniáš a bibliofobie v českých zemích 18. století

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Marie.Skarpova@ff.cuni.cz

V dějinách knižní kultury se lze nápadně často setkat s projevy bibliofobie. Proč, kdy a za jakých okolností kniha generuje v člověku strach, vedoucí nejednou až k biblioklasmu – záměrné fyzické likvidaci knihy, motivované přesvědčením o její škodlivosti, jež může člověka dovést až k záhubě, a to dokonce i záhubě věčné, přesahující jeho pozemský život? Současně se ukazuje, že hranice mezi bibliofobií a bibliofilii je často nezřetelná, že mnohem spíše než ve vztahu vylučujícím koexistují ve vztahu specifické komplementarity. Postoj člověka ke knize se tak zdá být bytostně ambivalentní; ostatně Brian Cummings (2022) neváhal přisoudit knize status sacer: v člověku vyvolává pocit posvátného, jež ho fascinuje i děsí zároveň. Příspěvek se pokusí pomocí konceptu bibliofobie interpretovat pojetí knihy formulované v textech dnes nejznámějšího aktéra literární regulace v českých zemích 18. století Antonína Koniáše.

Lenka Veselá

Knihy z válečné kořisti. Proměna jejich funkce v raném novověku

Knihovna Akademie věd ČR, v. v. i.

vesela@knava.cz

Příspěvek se věnuje kulturně-historické reflexi důsledků prvního masového transferu knih v evropských dějinách a přináší pohled na proměnu jejich funkce i kulturního významu. V 17. století dochází k bezprecedentnímu přesunu knih v důsledku cíleného válečného kořistění, jehož nejvýraznějším – nikoli však jediným – aktérem bylo Švédsko. Motivace těchto transferů se postupně proměňovaly: od podpory vzdělávání, přes rozvoj královských knihoven, až po akumulaci kulturního kapitálu aristokracie. Příspěvek analyzuje způsoby, jimiž byly ukořistěné knihy – zejména ty pocházející z českých zemí – začleňovány do nového kulturního kontextu, jak byl vnímán jejich cizí původ a jaké funkce plnily ve švédském prostředí ve srovnání s původním českým. Použitý komparativní pohled otevírá širší evropské souvislosti válečného transferu kulturního dědictví a sleduje proměnu jeho interpretací – od dobové legitimace až po současné historické hodnocení.

Andrea Jelínková

Plody svaté práce. Židovská kniha jako materiální objekt i klíč k vykoupení

Knihovna AV ČR

jelinkova@knava.cz

Plody svaté práce: židovská kniha jako materiální objekt i klíč k vykoupení Andrea Jelínková V židovském prostředí je produkce knih, rukopisných i tištěných, často označována jako svatá práce (mlechet kodeš) či nebeská práce (mlechet šamajim). I proto je na tiskařskou práci a vytváření materiální podoby knihy kladen zvláštní důraz. Jedním z důvodů vydávání knih je zprostředkování náboženské zásluhy textu (zechut) širší veřejnosti. To je chápáno i jako náboženská povinnost (micva) a souvisí s židovskou eschatologií. Podle ní vydávání knih a studium svatých textů, stejně jako řádné konání náboženských povinností, přispívá k prohloubení náboženského vzdělání jednotlivců, zkracuje dobu vyhnanství, přibližuje příchod Mesiáše a vykoupení. Příspěvek se zaměří na tento aspekt židovské knižní produkce. Na základě analýzy vybraných paratextů hebrejských a jidiš tisků z 15.–18. století bude zjišťovat, zda se toto chápání vztahuje na veškerou židovskou knižní produkci či pouze její část, vymezenou jazykem, žánrem či jinak. Pokusí se najít i obdobu tohoto chápání v křesťanské knižní kultuře.

Veronika Čapská

Nulla dies sine linea – tahy štětcem, perem či jehlou a předmoderní imaginace umělecké vizuální, textové a textilní produkce

capska@flu.cas.cz

Domnělý výrok připisovaný Pliniem starším malíři Apellésovi, *Nulla dies sine linea*, přecházel mezi předmoderními texty, mimo jiné díky překládání, byl adaptován na různé kontexty a označoval tah perem, štětcem či šití textilním vláknem. Podporoval tak imaginaci propojení umělecké vizuální, textové a textilní produkce – ruční práce, jíž raně novověcí aktéři připisovali významy, jež budou ve středu zájmu prezentovaného příspěvku. Analýza tištěné produkce umožňuje tento po dlouhá staletí rezonující motiv využít jako nástroj studia intertextuality a kulturních přenosů. Představuje také určité pozvání k uchopení intermediality a mnohvrstevnatého řemeslného provedení předmoderních knih, v nichž se propojovala textová složka s rovinou vizuální a také s textilním provedením “sešívaných” knih.

Kamil Boldan

Vloženo do inkunábulí. Záložky z 15.–18. století na příkladu sbírky inkunábulí Národní knihovny ČR

kamil.boldan@nkp.cz

Národní knihovna ČR, odbor Historických a hudebních fondů

Vloženo do inkunábulí. Záložky z 15.-18. století na příkladu sbírky inkunábulí Národní knihovny ČR Záložky vkládané čtenáři do knih patří k opomíjeným tématům knihovnědy. Přitom jsou součástí výtisku jako postupně dotvářeného materiálního objektu. Záložky nalezené při katalogizaci rozsáhlé klementinské sbírky tisků 15. století z nemalé části pocházejí až z mladších století. Vedle marginálních poznámek tak dosvědčují, zda inkunábule byla recipována i v raném novověku. Převažují mezi nimi tzv. nepravé záložky, zhotovované čtenáři ze sekundárně využitých plochých předmětů, především z různých typů efemérních písemností. Autor příspěvku nejprve přiblíží typologickou různorodost záložek z 15.-18. století. Na příkladech se pokusí ukázat jejich výpovědní hodnotu, kterou získávají zvláště v kombinaci s provenienčním výzkumem pro dotváření portréту majitele daného výtisku.

Jindřich Marek

Rukopis Ferdinanda Hoffmanna jako materiální svědectví o náboženské a intelektuální identitě raně novověkého šlechtice

Jindrich.Marek@ff.cuni.cz

Příspěvek analyzuje rukopisný svazek Ferdinanda Hoffmanna (1540–1607) jako specifický materiální objekt, který přesahuje běžné funkce knihy v raném novověku. Tento unikátní kodex, obsahující Hoffmannovy vlastnoruční výpisky z protestantských teologických autorit, historické poznámky mapující období od starověku po autorovu současnost a opisy klíčových dokumentů k církevním dějinám (včetně českých), nepředstavoval pouhý pasivní zdroj informací. Šlo především o osobní nástroj pro uchopení a zpracování komplexních témat, jako byla konfesní situace v Čechách, a pro aktivní budování vlastní konfesní a intelektuální identity jeho autora. Autor v příspěvku argumentuje, že Hoffmannův sborník je svébytným objektem, který propojením funkcí osobního archivu, teologické příručky a historického kompendia překračuje tradiční kategorizaci raně novověkých knih a zároveň nabízí jedinečný vhled do způsobu individuální práce s věděním a do myšlenkového světa raně novověkého aristokrata.

Václav Grubhoffer

Knihy a knihovny v prostředí barokní šlechty českých zemí jako zrcadlo doby a badatelský prostor. Příklad rodu Eggenbergů

Ústav romanistiky Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích (JU)

vgrubhoffer@ff.jcu.cz

Príspevek se zamieri na jednu z nevýznamnejších raně novověkých šlechtických knižních sbírek v českých zemích, jež byla budována třemi generacemi původem štyrského rodu Eggenbergů a dodnes se dochovala na zámku v Českém Krumlově. Autor bude vycházet ze svého dlouhodobého badatelského zájmu a představí eggenberskou knihovnu v kontextu životního stylu pozdně renesanční a barokní šlechty. Bude si klást teoretické otázky související s významem rodových knihoven, s různými rolemi knihy jako artefaktu rodové reprezentace i jako zdroje poznání a zábavy. Na základě konkrétních badatelských poznatků se zamyslí nad badatelskými přístupy současné historiografie a knihovnědy a nad možnostmi interdisciplinárního bádání o šlechtických knižních sbírkách v současnosti. Představí eggenberskou knižní sbírku jako zrcadlo dobové mentality, životního stylu konkrétního knížecího rodu i jako prostor kulturně historického bádání.

Miloš Sládek

„Zdaliž tu není všetečnost?“ aneb luxusní oblečení pohledem pobělohorských kazatelů

Památník národního písemnictví-Muzeum literatury Praha

Milos.Sladek@seznam.cz

Kazatelé se k tématu luxusu mohli v rámci jednoletého perikopního cyklu dostat zejména o 2. neděli adventní (sv. Jan Křitel charakterizovaný v perikopě jako asketa, který se neodívá měkkým rouchem) a o 14. neděli po Svatém Duchu (Ježíšova výtku určená apoštolům, že se příliš starají o věci hmotné). Kazatelé se k přílišnému luxusu vyjadřují kriticky, hlavní problém dle nich tkví v tom, že mnozí se chtějí oblékat nepřiměřeně svému stavu. Náklady na luxus mnohdy převyšují finanční možnosti rodin a vedou k zásadním sociálním problémům. Zdůrazňují, že je potřeba přirozenosti v oblékání i ve všem ostatním. Navíc peníze jsou dle kazatelů pouhou modlou a lakomství je přivádí člověka k modloslužebnosti.

Lenka Řezníková

Vědění mezi deficitem a horizontem. Typologie desiderat u J. A. Komenského a jejich epistemologické implikace

Filosofický ústav AV ČR

reznikova@flu.cas.cz

Vědění mezi deficitem a horizontem: Desideria a desiderata u JAK a jejich formální a epistemologické implikace Příspěvek se zaměřuje na formální a epistemologické aspekty přání, která ve svých textech v různých obdobích a kontextech artikuloval J. A. Komenský. Srovná je s boyleovským „aditivním“ typem seznamů desiderát, od kterých se výrazně lišila svou komplexností, systematičností a vzájemnou provázaností. Ukáže, že Komenský převádí „wish-list“ do hierarchické, teleologicky řízené architektury vědění, v níž jednotlivé položky nejsou cíli samy o sobě, nýbrž uzly univerzálního řádu. Administrativní technologie akumulace (Bacon, Boyle, Hartlibův okruh) se tak u Komenského znovu vrací ke konvenční narativní logice, která apeluje na kultivaci lidských přání (desideria), spíše než na jejich instrumentální fragmentarizaci (desiderata).

Daniel Špelda

Seznamy vědeckých objevů v querelle des anciens et des modernes

Katedra filosofie, Filozofická fakulta, Západočeská univerzita v Plzni

spelda@ff.zcu.cz

Na přelomu 17. a 18. století se v evropské kultuře odehrával spor zastánců antické a moderní kultury (querelle des anciens et des modernes). Spor se týkal především umění, ale obě strany se odvolávaly také na dějiny věd. Účastníci debaty uváděli seznamy vědeckých objevů, které přisuzovali buď antickým autorům, nebo moderním myslitelům. Zastánci anciens většinou tvrdili, že všechny významné moderní vědecké objevy (heliocentrismus, dalekohled, krevní oběh atp.) byly objeveny již v antice. Kromě toho podle nich antika disponovala vynálezy, které se zcela ztratily

a dosud se nepodařilo je zrekonstruovat (např. řecký oheň). Obhájci moderní vzdělanosti zase představovali výčty objevů, na které může být hrdá moderní doba a které dokládají její nadřazenost nad antickou vědou. Obě strany tak vřazovaly své seznamy do jiné historické dynamiky. Zastánci antické kultury se domnívali, že všechno bylo objeveno na začátku; obhájci moderních zase tvrdili, že nejdůležitější objevy přišly na konci historického vývoje – a patrně budou ještě překonány. Spor tak ukazuje, že seznam intelektuálních předmětů nemusel mít faktografickou nebo deskriptivní povahu, ale skrývaly se za ním normativní nároky a nějaká verze filosofie dějin, buď cyklická, nebo progresivistická.

Ivo Purš

Alchymický traktát Giovannioho Mercuria da Correggia (1451–?) a jeho přísliby zázračných účinků „filosofického kamene“

Ústav dějin umění AV ČR, v.v.i.

purs@udu.cas.cz

Žádná jiná nauka praktikovaná ve středověké a raně novověké Evropě nebyla tak spjata s desideráty, touhami a sny jako alchymie. V díle alchymisty Giovannioho Mercuria da Correggia (1451 – ?) dospěly do rozsahu, který nebyl u žádné jiné postavy zaznamenán. Correggio ve svém traktátu věnovaném roku 1506 papeži Juliovi II. pod názvem *De quercu Iulii pontificis sive De lapide philosophico* slibuje, že filosofický kámen, o němž papeže poučí, umožní neuvěřitelně širokou škálu zázraků, od transmutací kovů, léčení nemocí, přes výrobu drahých kamenů, proměny jabloně ve „strom života“, nalézání skrytých pokladů až po definitivní porážku Turků bez potřeby zbraní a bez velké armády. Zároveň však autor v traktátu doslova žebrá o materiální podporu ze strany papeže, neboť i s celou rodinou žije v naprosté bídě. Jde o zcela flagrantní rozpor, který však lze alespoň částečně osvětlit poukazem na některé symbolizační a alegorické strategie, které alchymisté používali.

Jana Černá

Vybraná čokoláda, mocný theriac a další přání jezuitů v odlehlých misiích Nového Španělska

Instituto Interuniversitario López Piñero, Universidad de Valencia

Již první dopisy jezuitů ze vzdálených zaoceánských misií ukazují, že život v odlehlých provinciích byl esenciálně určován radikální jinakostí a často také nedostatkem. Vyžadoval kontinuální adaptaci na lokální podmínky, hledání nových návyků a praktik, ať již v každodenním životě, tak i v oblasti vědění o přírodě. Příspěvek se zaměří na specifický žánr desiderát, tzv. *memorias de limosnas*, seznamů přání věcí, které měly ulevit strastem jezuitských těl i duší. Pozornost bude věnována především těm položkám, které lze zařadit pod obor *materia medica*. Bude ukázáno, jaká léčiva jezuité v nehostinných severomexických misiích nejčastěji postrádali a jakým způsobem se snažili o jejich akvizice či substituce. Příspěvek vychází z přístupů kulturních dějin vědy a sociálních biografií věcí.

Iveta Coufalová

Konfesní „wishlist“. Sandoměřský konsensus jako argument irénismu a cíl „dokonalého“ konfesního soužití

Filosofický ústav AV ČR

coufalova@flu.cas.cz

Samuel Strimes(ius) (1648–1730) se ve své akademické kariéře věnoval fyzice, filosofii i teologii; byl v úzkém kontaktu s anglickými učiteli (např. R. Cudworth, J. Spencer či R. Cumberland). Vedle toho působil jako pastor kostela sv. Mikuláše (reformovaná církev) ve Frankfurtu nad Odrou, kde se mj. konala první mše ve francouzštině pro hugenoty (1686). Strimesius tehdy přicházel do každodenního kontaktu s těmi, již se kvůli vyznání ocitli v existenciální nouzi. Ve svých publikacích se proto intenzivně věnuje konceptu irénismu – ve spise *Consensus Sandomiriensis ab Evangelicis Augustanae, Bohemicae et Helveticae Confessionis sociis initus cum nova prae-*

fatione (1704) se soustředil na „příklad dobré praxe“ a v několika bodech poukazuje na možnost (luxusu) dokonalého konfesního uspořádání. Příspěvek se zaměří na strukturu a kontextualizaci tohoto Strimesiova konfesního „wishlistu“.

Iva Kovaříčková Lelková

Athanasius Kircher jako desideratum – jeho knihy a muzeum na seznamu přání elit 17. století

Filosofický ústav AV ČR

lelkova@flu.cas.cz

Příspěvek se zabývá jezuitským polyhistorem Athanasiem Kircherem (1602–1680), jehož rozsáhlé dílo, muzeum a globální korespondenční síť z něj v 17. století učinily „římské orákulum“. Text analyzuje, jak se Kircherova tištěná díla a jeho muzeum staly předmětem touhy tehdejších učenců a elit, včetně šlechticů na kavalírských cestách a korespondentů z českých zemí. Zároveň je pozornost věnována jeho vlastním desideratům především v podobě jeho autorizovaných seznamů děl (*Elenchus librorum*), které fungovaly převážně jako reklama, ale i jako vyjádření jeho vize vědění a nástroj rekatolizace založený na myšlence *prisca sapientia*. Jakým způsobem Kircher s daným seznamem pracoval je dalším tématem, kterého se příspěvek dotýká.

Vladimír Urbánek

Seznam vynálezů, desiderat nebo fantazií? Jan Kryštof Pergar z Pergu a hledání žánru

Filosofický ústav AV ČR

urbanek@flu.cas.cz

V rámci raně novověkého vědění fungovaly celé řady literárně-textových žánrů, které nutně nemusely kopírovat disciplinární uspořádání. Tak můžeme sledovat například žánry univerzitních tezí, učebnic, komentářů, kompendií, traktátů, historií, popisů, rozprav, praktických návodů, učené polemiky, učené korespondence, a rovněž seznamů všeho druhu. Seznamy desiderat tak úzce souvisely s kulturami a žánry vědění a osobnosti typu Francise Bacona, Jakoba Bornitze či Roberta Boyla vytvářeli seznamy přání jako intelektuální projekt, který měl poskytnout přehled o vynálezech a inovacích, jichž by mělo lidstvo v budoucnu dosáhnout. Zatímco u Bacona či Komenského seznamy desiderat úzce souvisely s ambiciózními projekty reformy vědění, Boyle či Bornitz zakotvili své projekty úžeji v praktických vizích reagujících často na společenskou poptávku, státní či skupinové zájmy. Jak tento žánr ovlivnil formulaci projektů a snahu získat pro ně podporu v případě málo známého moravského exulanta Jana Kryštofa Pergara z Pergu? Pergar se znal s Komenským a pohyboval se v okruhu Samuela Hartliba, který sledoval zprávy o reformách, vynálezech a inovacích všeho druhu, včetně těch plánovaných a dosud nerealizovaných. V těchto souvislostech Pergar představil svůj rukopisný seznam dvanácti vynálezů (cca 1636), snažil se přesvědčit o jejich potřebnosti a hledal mecenáše pro jejich podporu.

Petra Zelenková

Univerzitní teze – luxus akademické obce

Národní galerie v Praze

petra.zelenkova@ngprague.cz

Univerzitní teze – luxus akademické obce Tzv. univerzitní teze – velkolepé grafické ohlášky závěrečných disputací – byly užívány na katolických vysokých školách v 16. až 18. století. Svého vrcholu dosáhly během 17. století ve formě přepychových individuálních tezí, které si nechávali zhotovit urození studenti (*defendenti*). Tyto grafické listy byly díly náročnými finančně, umělecky i intelektuálně; texty a vyobrazení se v nich pojily do sofistikované jednoty formy a obsahu. Teze měly více funkcí, tou hlavní bylo šíření slávy *defendenta* a jeho patrona, a rovněž propagace univerzity i církevního řádu, který ji spravoval. Již v počátcích užívání grafických tezí se objevovaly snahy o jejich regulaci jako nadbytečného luxusu. Ohromující a nákladné teze však byly užívány až do druhé poloviny 18. století, kdy došlo k jejich vymizení. Příspěvek představí

tento specifický druh barokní „intelektuální grafiky“. Zmíněny budou mj. kontroverze spojené s jejich užíváním či příklady nízkonákladových řešení, jako byly teze hromadné či konfekční.

Veronika Sladká

Kulturní artefakty víry. Bratrské kancionály na průsečíku materiality a duchovní formace

Knihovna Akademie věd ČR

sladka@knava.cz

Kancionály Jednoty bratrské představují v rámci raně novověké knižní kultury českých zemí unikátní příklad multifunkčního média, v němž se propojuje materiální a duchovní rovina bratrské religiozity se sociálním a kulturním kontextem užívání zpěvníků. Vedle své praktické funkce plnily kancionály úlohu prestižních knižních artefaktů, jež biskupové označovali za „klenot jednoty“, zatímco pro náboženské konkurenty představovaly nebezpečnou zbraň v konfesním zápase. Příspěvek ukáže na příkladu ivančických kancionálů (1564, 1572, 1576), jak se prostřednictvím komplexního propojení textu a obrazu manifestovala exkluzivita jednoty bratrské, její teologické postoje i každodenní náboženská praxe. Pozornost budu věnovat i drobným typografickým nuancím, které formovaly náboženskou zkušenost uživatelů kancionálů a pomáhaly utvářet pečlivě zkonstruovaný mediální obraz Bohem vyvolené církve.

Milena Hajná

Oděv šlechty jako symbol společenského postavení a luxusu

Národní památkový ústav

hajna.milena@npu.cz

Příspěvek blíže představí tento specifický druh barokní „intelektuální grafiky“. Zmíněny budou mj. kontroverze spojené s jejich užíváním či příklady „nízkonákladových“ řešení, jako byly teze hromadné či konfekční.

Sylva Dobalová

Růže podle Fynese Morysona

Ústav dějin umění AV ČR, v.v.i.

dobalova@udu.cas.cz

Květiny lze v určitém kontextu vnímat jako symboly luxusu. Například, je-li jejich život uměle prodloužen. To dobře věděl i Fynes Moryson (1566–1630), anglický cestovatel, který ve svém díle *An Itinerary* zaznamenal unikátní návod na konzervování poupat růží. Seznámil se s ním v Německu. Jeho recept nám otevírá cestu ke zkoumání účinku utržených květů jako symbolů dočasnosti, efemérnosti. Raný novověk používal různé metody, jak se zánikem květů bojovat. Konzervačními technikami stabilizoval hmotu, snažil se zachytit vůně. Odlitky typu „life-cast“ převedly křehkost rostlin do kovu. Malířské zátiší fixovalo pomíjivost obrazem. Referát se věnuje otázce dočasnosti jako kvality, která dokázala rozpohybovat řadu specializovaných činností. Z hlediska materiality poukazuje na to, že „luxus“ květiny nevyrůstá jen z její podstaty, ale je důsledkem lidského umu.

Tomáš Murár

Luxus (v) zrcadlení. Význam obrazů zrcadel v malířství 17. století

Ústav dějin umění AV ČR

murar@udu.cas.cz

Na přelomu 16. a 17. století se v dějinách malířství objevuje nový ikonografický motiv: obrazy zrcadel jakožto nástroj uchvácení divákovy pohledu. Malovaná zrcadla v této době již nesloužila jen jako alegorie pomíjivosti mládí a krásy, ale narušením perspektivních konstrukcí ohniskových pohledů vytvářela nový prostor vztahující se přímo k divákovi. Tato nová funkce zrcadla v obrazech může souviset s novým vnímáním prostoru a jeho reprezentace, přičemž zdokonalen-

ná technologie výroby zrcadel v této době umožnila jejich komponování do rozsáhlých interiérů šlechtických sídel. Zrcadlo tím nabylo funkce luxusního předmětu spojeného se všudypřítomným zrcadlením, které nabízelo nové možnosti sebe prezentace, a zároveň estetické zkušenosti umožňující nové vnímání okolního prostředí. Příspěvek se proto zaměří na kulturní a zároveň estetický rozměr zrcadla v 17. století s otázkou, zdali je možné zrcadlo v této době považovat za luxus 1) jakožto sebe prezentaci společenského statusu, 2) jakožto východisko nového obrazového prostoru v malířství.

Štěpán Vácha

Ekonomie luxusu. Okázalost a střídmost na příkladu barokní sakrální architektury

Ústav dějin umění AV ČR

vacha@udu.cas.cz

Otázku luxusu v barokním umění nelze chápat jednostranně, ale vždy ve vztahu k vědomě volené střídmosti, která měla vlastní estetickou i duchovní hodnotu. Okázalost a úspornost představovaly vzájemně se doplňující strategie. Sakrální architektura tuto problematiku ukazuje v celé šíři: monumentalita a bohatá výzdoba chrámů byly ospravedlňovány snahou oslavit Boha všemi prostředky, zviditelnit nebeskou slávu na zemi či inscenovat posvátno. Rozsáhlé, avšak často nedokončené klášterní komplexy cisterciáků v Plasích a na Zbraslavi výmluvně dokládají napětí mezi velkolepou vizí a omezenými finančními možnostmi jejich představených. V dobovém kontextu však nelze takové podniky chápat jako marnotratnost – stavební činnost i umělecký patronát se považovaly za oprávněnou investici s vysokým symbolickým kapitálem, potvrzující ekonomické, společenské i politické postavení stavebníka. Na druhé straně mohly být výraznost a dekorativnost chrámové architektury záměrně tlumeny, a to nikoliv z úsporných důvodů, nýbrž v duchu řádových zásad a ctnosti střídmosti (např. u kapucínů), i když se tyto normy často dostávaly do napětí s požadavky urozených patronů na okázalost. Jiný přístup volily mendikantské řády či jezuité, kteří prosazovali prostotu svých konventů jako kontrast k reprezentativně pojaté architektuře chrámu. Specifickou oblast pak představuje užívání levnějších stavebních technik a iluzivní malby namísto nákladného mobiliáře při stavbě venkovských kostelů na církevních a šlechtických panstvích, kde bylo možné dosáhnout podobného vizuálního účinku s výrazně nižšími náklady.

Petr Nohel

Heraldická reprezentace českých a moravských biskupů v raném novověku a dozvuky heraldického luxusu v dnešní době

Univerzita Karlova, rektorát

petr.nohel@ruk.cuni.cz

Příspěvek se zaměřuje na heraldickou reprezentaci českých a moravských biskupů v raném novověku, období, kdy došlo k výraznému rozvoji složitosti erbů církevních hodnostářů. Zatímco ve středověku i později ve 20. století měly církevní znaky tendenci zůstat spíše jednoduché a schematické, raně novověká heraldika se vyznačuje bohatstvím symbolů, ornamentů a kompozic, které překračují čistě genealogickou či institucionální funkci. Tato skutečnost odrážela snahu biskupů o posílení své společenské a statusové identity, přičemž erb fungoval i jako jeden z vizuálních projevů příslušné autority. Dnes lze sledovat dozvuky tohoto jevu ve snaze některých jednotlivců získat vlastní erb, často však bez historického či právního základu – mnohdy jde o komerčně motivované konstrukce, které postrádají legitimitu v rámci tradiční heraldické praxe.